

ФРАНЦ КАФКА: „ЗАПИСКИ ОТ 1920 ГОДИНА“ (откъс)¹

Превод от немски език: Ева Пацовска-Иванова

в. „Еволюция“ бр. 5/2021

FRANZ KAFKA: “AUFZEICHNUNGEN AUS DEM JAHRE 1920” (excerpt)

Translation from German: Eva Patsovska-Ivanova

“Evolyutsia”, vol. 5/2021

Франц Кафка (1883–1924) е сред най-четените и най-разностранно тълкуваните писатели в немскоезичната литература от началото на ХХ век. Творчеството му и до днес притегля в орбитата си ценителите и интерпретаторите на художествена литература. То се откроява със своята енигматичност при повдигането на екзистенциални въпроси, за които няма финална инстанция на истината в живота на индивида. Авторът има продължителна и трайна рецепция по целия свят, в България тя се разпростира и в различни социокултурни ситуации. Текстовете на Франц Кафка имат неусложнен езиков изказ, доловима ритмика на фразата, а по признака на отвореност за тълкуване на различни равнища са без аналог в немскоезичната литература.

„Записки от 1920 година“ е откъс от „Дневници“ на Франц Кафка, които са съхранени за периода от 1909 до 1923 г. и съдържат разнородни бележки на автора, включително автобиографични и рефлексивни.

Ева Пацовска е хоноруван преподавател в специалност „Немска филология с избираем модул Скандинавски езици“, доктор по филология, преводачка от немски език на текстове на Томас Фрам, Андреас и Вивиан Хамбургер, Ханс Тил, Марион Пошман и др.

* * *

Ако беше затвор, щеше да се примири с него. Да свършиш като затворник – това би било цел в живота. Но неговото беше клетка с решетки. Безразлична, властна, светският шум нахлуваше през нея и после пак я напускаше все едно си бе у дома, затворникът всъщност беше свободен, имаше възможност да участва във всичко, нищо навън не му убягваше, би могъл дори да излезе от клетката, та нали решетките бяха на метър една от друга, даже и затворник не беше.

¹ Настоящият превод е на част от записките, за останалата част вж. Кафка. *Дневници*. Прев. Надежда Дакова. София: ЛИК, 1993, с. 113 – 119 – Бел. прев.

*

Той вижда две неща: първото е онова спокойно, изпълнено с живот, невъзможно без доза удоволствие съзерцание, обмисляне, изследване, изливане. Броят и възможностите им са безкрайни, дори и дървоядът се нуждае от що-годе голяма цепнатина, за да се настани в нея. За тези дейности обаче не е нужно никакво място, дори и там, където няма и миниатюрен процеп, те могат, прониквайки се взаимно, да живеят и да бъдат стотици хиляди. Това е първото. Второто пък е моментът, в който човек, повикан да дава обяснения, не може и дума да обели и бива запратен обратно в съзерцание и т. н., сега обаче предвид очакващата го безнадеждност не е в състояние да плува в него, натежава и потъва с ругатни.

*

Става въпрос за следното: някога, преди много години, навярно достатъчно тъжен, седях на склона на хълма Петрин. Премислях какви желания имам за живота си. Като най-важно или като най-привлекателно се открие желанието да придобия обща представа за живота (а също – това по необходимост бе свързано с него, да мога писмено да убедя другите в едно такова умение), представа, в която животът да е съхранил своето естествено тежко пропадане и въздигане, но и същевременно не по-малко ясно да може да бъде разпознат като едно нищо, като сън, като блуждаене в пространството. Хубаво желание може би, ако си го бях пожелал истински. Нещо като желанието с болезнено прецизна вещина да сковеш маса и същевременно да не вършиш нищо и то не така, че някой да може да каже: „Нищо не върши с чука“, а по-скоро „Той действително работи с чука и в същото време нищо не върши“, чрез което коването с чука би станало по-дръзко, по-решително, по-действително и ако щеш, още по-безумно.

Но той дори не можеше да си пожелае нещо такова, защото желанието му въобще не беше желание, беше просто защита, придаване на гражданство на нищото, глътка жизненост, която той искаше да дари на нищото, към което по онова време правеше първи съзнателни крачки, но което вече чувстваше като своята стихия. Тогава това бе своеобразно сбогуване с илюзорния свят на младостта, тя впрочем никога не го беше заблуждавала непосредствено, а само чрез речите на авторитетите около него. Така се бе стигнало до необходимостта от „желанието“.

*

Той доказва единствено самия себе си, той си е единственото доказателство, всички противници моментално го побеждават, но не като го опровергават (той е неопровержим), а като доказват себе си.

*

Човешките сдружения се основават на това, че някой изглежда е успял със силното си присъствие да опровергае други сами по себе си неопровержими индивиди. Подобно нещо е сладко и утешително за тези индивиди, но в него липсва истина, а поради това и трайност.

*

Пред витрината на Казинели се навъртаха две деца, момче на около шест години и седемгодишно момиче, в заможно облекло, разговаряха за Господ и за греховете. Спрях се зад тях. Момичето, вероятно от католическо семейство, смяташе за истински грях единствено лъжата пред Господ. По детски упорито момченцето, може би протестант, я питаше какво е тогава лъжата към хората или кражбата. „И това е голям грях“, отвърна момиченцето, „но не най-големият, само греховете пред Господ са най-големите, за греховете спрямо хората имаме изповедта. Като се изповядам, ангелът веднага се завръща зад гърба ми, а когато сторя грях, зад мен се появява дяволът, само че той не се вижда“. И уморена от тази полусериозност, тя на шега се завъртя на пета и рече: „Виждаш ли, зад мен няма никой“. По същия начин се обърна и момчето и видя мен зад себе си. „Виждаш ли“, каза то, без да се съобразява с факта, че нямаше как да не чуя, или може би без да се замисля за това, „зад мен стои дяволът“. „Този и аз го виждам“, отвърна момичето, „но нямам предвид него“.

*

- Превръщаш неволята си в добродетел.
- Първо, всеки постъпва така и второ, точно аз не го правя. Аз оставям неволята да си бъде неволя, не пресушавам блатата, а живея сред горещата им пара.
- Точно така градиш своята добродетел.
- Като всички, както вече казах. Впрочем го правя само заради теб. За да си любезен към мен, нанасям вреда на душата си.

*

Разликата между тези „да“ и „не“, които казва на съвременниците си, и онези, които всъщност би трябвало да казва, би могла да отговаря на разликата между живота и смъртта, а е и също толкова само интуитивно понятна за него.

*

Силата да кажем „не“, този най-естествен израз на вечно изменящия се, обновяващия се, умирайки съживяващ се човешки организъм на борец, я имаме винаги, смелостта обаче не, а пък животът е отрицание, тоест отрицание, което потвърждава.

*

Той не е нито дързък, нито лекомислен. Но и страхлив не е. Свободният живот не би го уплашил. Е, не му е бил отреден такъв живот, ала и това не го тревожи, понеже като цяло не се тревожи за себе си. Има обаче един напълно непознат нему Някой, който постоянно изпитва за него – само за него, големи тревоги. Тези отнасящи се до него тревоги на въпросния Някой, особено нескончаемостта им, понякога в спокойните часове му причиняват мъчително главоболие.